

Voorkeur voor rond of vierkant

Veehouders kiezen weinig bewust, de keus van de loonwerker telt zwaarder

Toeval en gemak bepalen in sterke mate de keuze voor ronde of vierkante balen. De (kleine) verschillen in bewaarkwaliteit of prijs zijn daaraan ondergeschikt. Zeker bij kleine partijen is het maar net welk systeem de dichtstbijzijnde loonwerker hanteert.

In België is het gros van de geperste stro-, hooi- en grasbalen vierkant, terwijl even verderop in Frankrijk alleen maar ronde balen worden gemaakt. Ad van den Hurk, werkzaam voor Krone, ziet hiervoor een eenvoudige verklaring: 'In Frankrijk persen veel boeren het stro zelf. Dan is een ronde pers interessanter, die kost circa 30.000 euro, een vierkantpakpers kost 100.000 euro.' Daar staat tegenover dat de capaciteit van een ronde pers ook de helft lager is. Voor een individuele veehouder is dat niet zo'n punt, maar een loonwerker heeft meer baat bij capaciteit. Hoe meer pakken hij maakt, des te interessanter wordt het om vierkante balen te maken.

Ronde strobalen eerder te oogsten

Stro dat bestemd is voor de handel is volgens Van den Hurk vrijwel altijd in vierkante pakken verwerkt, ook het Franse stro. 'Vierkante balen zijn makkelijker te stapelen en transporteren. Dat

maakt dat fouragehandelaren een voorkeur hebben voor vierkante balen.'

Voor veehouders zijn de beweegredenen die loonwerkers en fouragehandelaren aanvoeren niet allemaal even relevant. Wat speelt voor hen in de keuze voor rond of vierkant? Ivo Dupon, opleidingscoördinator bij de provinciale land- en tuinbouwschool te Roeselare: 'Ronde pakken geven minder stroverlies. Bij het persen van ronde balen zijn niet per se messen nodig. Stro dat niet gesneden is, behoudt zijn volledige lengte. Dat voorkomt verlies aan kleine stukjes stro.'

De kwaliteit van het stro is met ronde balen in sommige gevallen beter te waarborgen: 'Ronde strobalen kun je een dag eerder persen dan vierkante. Dat kan van pas komen als de weersvooruitzichten plotseling omslaan en er regen op komt is. Omdat het stro in een ronde baal minder is vastgeperst, blijft het langer ademen. Daardoor is de kans op koekvorming als gevolg van broei kleiner. Voor een ronde baal hoeft het materiaal dus minder droog te zijn.' Dupons derde argument gaat op voor het geval de balen natregenen: 'Geperst op het land loopt bij ronde balen de regen eraf, terwijl het water er bij vierkante pakken in kan trekken. In Frankrijk maakt men alleen maar ronde pakken en laat de boer ze vaak in het land liggen. De kwaliteit blijft desondanks vrij goed behouden.'

Voor de verwerking van het stro ontlopen de ronde

en vierkante baal elkaar nauwelijks. Dupon: 'Voor bedrijven die het stro mechanisch verdelen, maakt het niets uit. Er bestaan voor zowel vierkante als ronde balen stroverdelers. Voor kleinverbruikers is het vaak praktischer om met vierkante of kleine balen te werken. Die vallen beter uit elkaar. Anderzijds ken ik ook een veehouder die in zijn potstal vier ronde balen naast elkaar zet en ze vervolgens alleen maar hoeft uit te rollen om het strobed te verversen.'

Appels met peren vergelijken

Een ronde baal bevat volgens Dupon bij dezelfde kostprijs minder kilo product. Met die opvatting is Van den Hurk het niet eens. Hij onderstreept dat in de praktijk vaak appels met peren worden vergeleken als het gaat om de kostprijs. 'Boeren vergelijken de prijs per pak, maar vergeten vaak de omvang mee te nemen. Een rondebalepers heeft meestal een vaste kamer en maakt pakken met een diameter van 1,20 meter en een breedte van 1,20 meter. Dan is de inhoud 1,6 kubieke meter. Een vierkantpakpers kan in lengte variëren en maakt desgewenst pakken van 1,2 tot 1,7 kubieke meter. Als je eerlijk vergelijkt, is er geen prijsverschil.' Volgens DLV'er Johan de Leeuw liggen de tarieven van ronde balen lager dan die van vierkante, ook als er rekening is gehouden met de inhoud: 'De hoeveelheid gras per kubieke meter is sterk afhan-

kelijk van de chauffeur en van het drogestofgehalte van het gewas. Bij veertig procent droge stof is de ronde baal meestal in het voordeel, bij zestig procent komt de vierkante baal in de buurt. Het gras laat zich dan makkelijker verdichten.'

Vierkant pak beter geconserveerd

Maakt het voor de kwaliteit van het stro uiteindelijk weinig uit welke vorm een baal heeft, bij hooi is het minder vastpersen van de ronde baal volgens Dupon wel gunstig (tabel 1). 'Een stok steek je gemakkelijker in een ronde baal dan in een vierkante, de verluchting is beter. Warmte door eventueel ontstane broei kan dus makkelijker ontsnappen.' Voor graskuil geldt echter het omgekeerde: 'In dat geval moet het pak vrijblijven van lucht, mag het gras na wikkelen niet meer ademen. Dit is van belang om een stabiel conserveringsproces te krijgen. Hoe vaster het gras geperst is, hoe beter. De kwaliteit van een vierkant pak is beter, vanwege de hogere dichtheid', stelt Dupon, die overigens niet kan aangeven hoe groot het verschil is: 'Daar zijn geen statistische gegevens van bekend.' Van den Hurk merkt op dat de verschillen minimaal zijn en niet significant: 'Een voordeel van ronde balen is wel dat er minder waterindringing optreedt dan bij een vierkant pak.' Bij de verwerking van grasbalen geeft de omvang van het bedrijf de doorslag welke baal de voorkeur

Links: hooi in ronde balen beter bewaard, rechts: vierkante balen om logistieke redenen in het voordeel

Multibaal: handzame balen in één groot pak

Twee, drie, vier, vijf of zes kleine pakken samen in één groot pak. De multibaal combineert het voordeel van grote pakken tijdens transport met de handzame verwerkbaarheid van een klein pak. Ad van den Hurk: 'Dit is vooral toepasbaar bij hooi en stro, met name voor maneges is het een ideaal concept. Om de grote baal zitten vier touwen, elk kleintje heeft er

twee. Als je de arbeid tijdens het hooien van kleine balen meerekent, is dit systeem veel goedkoper. Een multibaal kost meestal 1,25 euro meer dan een normale grote baal, de machine is 5000 euro duurder. Klanten die een vierkantpakpers zoeken die pakken maakt van 70 centimeter hoog, kiezen in tachtig procent van de gevallen voor een multibaal.'

verdient. Dupon: 'Als er een lange voergang is, kun je net als met stro een baal gewoon uitrollen. Kleine bedrijven verstrekken kleinere hoeveelheden en doen dat soms nog handmatig. Dan is een ronde baal in het nadeel, die trek je moeilijker uit elkaar dan een vierkant pak. Maar de meeste bedrijven voeren mechanisch. Een uit de kluiten gewassen voermengwagen weet met elk type baal wel raad, net als de meeste blokkendoseerwagens.'

Rond pak minder plastic

Het plasticverbruik valt volgens Dupon in het voordeel uit van de ronde baal: 'Met een rond pak verbruik je per hoeveelheid gras minder plastic. Bij een vierkant pak heb je weliswaar meer kilogram product voor dezelfde kostprijs, maar neem je de kosten voor het plastic mee, dan komt rond weer iets gunstiger uit.' De combinatie van persen en

wikkelen van ronde balen op één machine speelt hierbij ook een rol, die bespaart arbeid. Vierkante pakken moeten nog met een apart aangedreven wikkelaar bewerkt worden, zo stelt Dupon.

Foliefabrikant Nico Moerman stelt dat een ronde baal zich beter laat wikkelen dan een vierkant exemplaar. 'Het probleem zit bij de hoeken van de baal, daar zit meer rek op het folie in vergelijking met de vlakke kant.' Toch laat gras zich in een vierkante baal beter bewaren, zegt de fabrikant: 'Een vierkantpakpers stampt het gras beter aan dan een ronde. Dat is bevorderlijk voor de kwaliteit.'

Moermans bedrijf BPI Formipac test in samenwerking met een Engelse en een Belgische universiteit een nieuw soort folie voor ronde balen. 'Het gebruik van een netje is daarmee overbodig. Het grootste voordeel is dat het folie direct met gras in contact komt, waardoor het een betere zuurstofbarrière vormt.' Kverneland claimt met zijn 3D-wikkelsysteem – ook voor ronde balen – een beter conserveringsresultaat. Productmanager Iljan Schouten: 'Dit systeem wikkelt de ronde kant en de platte kant onafhankelijk van elkaar. Er ontstaan minder snel deuken in de rand van de baal, waardoor minder water naar binnen dringt. Er ontstaat een betere verdeling van het plastic, die bovendien vijf tot vijftien procent plastic bespaart.'

Afstand loonbedrijf speelt mee

Jan Pelsmakers, key-accountmanager voor de Vlaamse markt bij Kverneland, merkt dat de toepassing van ronde of vierkante balen sterk verschilt per regio. 'Tijdens een demotour viel het me op, loonwerker a beweerde bij hoog en laag dat niemand in zijn werkgebied nog ronde balen wilde, terwijl de loonwerker vijftien kilometer verderop het omgekeerde vertelde', stelt Pelsmakers.

Hij ervaart in de praktijk dat veehouders weinig bewust kiezen voor ronde of vierkante balen, de keuze is vooral afhankelijk van het systeem dat de loonwerker hanteert: 'Vierkante pakken zijn beter te stapelen, ronde rollen makkelijker af tijdens het instrooien. De ene keer is het dit argument, de andere keer een volgend. Het is hetzelfde als met los gras hakselen of oprapen, dat wisselt ook voortdurend.'

Dupon is het deels met hem eens: 'Voor de kleinere partijen klopt dat inderdaad. Iemand die een partij najaarsgras snel wil opruimen en een paar balen maakt, staat er niet zo bij stil of het nu een rond of een vierkant pak moet zijn. Voor die paar pakken zoek je een loonwerker die in de buurt woont. Bij stro geldt dat vaak de loonwerker komt die beschikbaar is, omdat het in die tijd erg druk is.' Bij grote hoeveelheden gras en stro zal het volgens Dupon eerder voorkomen dat niet de loonwerker, maar de eigenschappen van het pak de doorslag geven. En natuurlijk zijn er ook loonwerkers die met beide systemen werken.

Tijmen van Zessen

Tabel 1 – Verschillen ronde ten opzichte van vierkante balen

	ronde balen	vierkante balen
transport en opslagmogelijkheden	-	+
veldverliezen (stro)	+	-
inhoud per baal	0	0 (variabel)
conservering hooi	+	-
conservering kuil	-	+
vervoeding handmatig	-	+
vervoeding machinaal	0	0
plasticverbruik	+	-
prijs per baal (bij gewikkelde balen)	+	-
aanschafprijs pers	+	-
capaciteit pers	-	+